

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7995612>

Accepted: 28.05.2023

Alkol Bağımlılığı Olgu Makalesi Alcohol Addiction Case Article

Büşra ÇAVUŞ

Yakın Doğu Üniversitesi

20212571@std.neu.edu, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1416-1691>**Meryem KARAAZİZ**

Yakın Doğu Üniversitesi

meryem.karaaziz@neu.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0085-612X>

Özet

Alkol bağımlılığı diğer bağımlılıklarda görüldüğü gibi iyileşme ve tekrarlar süreclerinden meydana gelen, devamlılığı olan bir beyin hastalığı olarak tanımlanmaktadır. Alkol bağımlısı olan bireylerin, alkole bağlı olarak bedensel, ruhsal ve toplumsal sağlığında bozulmalar meydana gelmektedir. Alkol bağımlılığı bir süreç sonucu gelişen bir hastalıktır. Alkol bağımlılığı sonucunda iş verimliliğinde düşme, bedensel olarak titreme reaksiyonları, yeteri kadar beslenmeme, maddi olarak yetersizlik, psikolojik bunalım gibi birçok alanı olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Bu yazıda alkol kullanımını arttırarak alkol bağımlılığını sürdüren bir olgu, aynı alanda yazılmış kaynaklar kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alkol, Alkol Bağımlılığı, Olgu.

Abstract

Alcohol addiction is defined as a persistent brain disease that consists of recovery and relapse processes, as seen in other addictions. Deteriorations occur in the physical, mental and social health of individuals who are addicted to alcohol. Alcohol addiction is a disease that develops as a result of a process. As a result of alcohol addiction, it is seen that it negatively affects many areas such as decrease in work productivity, physical tremor reactions, not eating enough, financial inadequacy, psychological depression. In this article, a case that continues alcohol addiction by increasing alcohol use is discussed within the scope of the sources written in the same field.

Keywords: Alcohol, Alcohol Addiction, Phenomenon.

1. GİRİŞ

Alkol ve madde bağımlılığı çok kapsamlı ve süregelen bir hastalık olarak tanımlanmaktadır.

Bağımlılık, bireyin kötü sonuç elde ettiği halde madde tüketimini sürdürmeye devam etmesi, tüketimini sağladığı maddeyi uzun bir zaman diliminde bırakmaması, devamlı olarak madde arayışı içerisinde olması, maddenin dozajını sürekli olarak yükseltmesi ile birlikte fiziksel, bilişsel ve ruhsal semptomlarla ilerleyen bir süreç olarak bilinmektedir. Alkol kullanımı sadece bağımlılık sendromu ile kısıtlanmamaktadır. Bireyin fiziksel, ruhsal, cinsel ve toplumsal bütün hayatına etki etmekte ve oluşturduğu etkiler de süreç içerisinde şekillenmektedir (Dişsiz, 2015). ABD’de yaşayan ergin bireylerin %90’ının hayatlarının belli bir döneminde alkol tükettikleri tespit edilmektedir. Epidemiologic Cathment Area bulgularına göre erkeklerin %10’unda kadınların ise %3-5’inde alkol bağımlılığı evolüsyon riski bulunmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise alkol ile buluşma ve alkol tüketimi ilgili bozukluk evolüsyon ihtimali benzer oranda olduğu saptanmaktadır (Bozkurt, Pektaş, Kalyoncu, Mırsal ve Beyazyürek, 2003).

Dünyada alkol tüketen 2 milyar bireyin 76 milyon civarı alkol bağımlısı olarak tanımlanmaktadır. Son dönemlerde alkol tüketimi ve bağımlılığı sürekli olarak artış gösteren toplumsal sağlık problemi olarak gündeme gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2018 senesinde sunulan ifadede, dünya çapında 15 yaş üzeri bir kişiye senelik alkol kullanımının 2005 senesinde 5.5 lt. ve 2016 senesinde ise 6.4 lt. artış gösterdiği belirtilmektedir. Sunulan verilere göre dünya çapında ağır epizodik içicilik 2000 senesinde total nüfusun %22.6’sı kapsıyorken 2016 senesinde %18.2 olarak belirtilmektedir. Türkiye’deki veriler ele alındığı zaman, Emniyet Genel Müdürlüğü 2018 yılı “Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması İfadesi” nda belirtilen genel nüfusun hayatının tamamında alkol tüketme prevalansının %22.1, son 12 ay kapsamında alkol tüketme prevalansının %12.6 ve son 1 ay kapsamında alkol tüketme prevalansının ise %8.6 olarak raporlandığı belirtilmektedir (Topbaş, 2020).

Alkol bağımlılığının oluşmasında çeşitli toplumsal, genetik, sosyal ve ruhsal etkenlerinde etkisinin olduğu belirtilmektedir. Bağımlılığının oluşmasını etkileyen genetik etkenleri tanımlamak için ikiz araştırmaları son derece değerli görülmektedir. Avustralya Alkol Kullanım Bozukluğu İkiz-Aile Çalışması ekibinde gerçekleştirilen araştırmada monozigotik ikizlerde %56 alkol bağımlılığı, dizigotik ikizlerde ise %33 oranında olduğu saptanmaktadır. Alkol bağımlılığının genetikteki rolü %64 olarak saptanmaktadır. Gerçekleştirilen farklı ikiz çalışmalarda ise genetik etkilerin rolü %40 ve %70 aralığında olduğu görülmektedir. İkiz araştırmalara ek olarak yapılan çalışmalarda genetik etmenleri anlamak için araştırılan aday gen araştırmaları, alkol bağımlılığının etiolojisinde yer aldığı bilinen ve alkolü metabolize eden enzimler, dopaminerjik, GABAerjik, opioid, kolinerjik, serotonerjik ve diğer yolak reseptörleri ve taşıyıcılarda tespit edilen kalıtsal çeşitliliğin etkilerine odaklanılmıştır (Topbaş, 2020).

Alkol bağımlılığının kalıtılabilirlik seviyesinin %50 oranında olduğu görüldüğünde sosyal ve kişisel etkenlerin önemi ortaya konmaktadır. Alkol bağımlılığı genetik etkenlerin yanında psikososyal etkenlerin de etkisi ile ilerleyen karmaşık bir durum olarak ortaya konulmaktadır. Psikolojik olarak tehlike etkenleri açısından alkol bağımlılığının nedenlerine dair kuramlar araştırıldığı zaman kişilik özellikleri ve mizaç ile alkol bağımlılığı ilişkili olduğu çalışmalar dikkat çekmektedir. Ortaya konulan araştırmalar incelendiği zaman ise alkol bağımlılığı ile ilgili kişilik özellikleri yenilik arayışında olma ve dürtüsellik ortaya konulmaktadır. TSSB, kaygı ve majör

depresyon bulgularında komorbid alkol kullanım bozukluğu da dikkatle araştırılması gerekli olan konular olmaktadır. Küçük yaşta çocukluk travması ile karşılaşmış olan bireylerde yapılan araştırmalarda çocukluk dönemi travmalarının alkol bağımlılığının ilerlemesinde önemli derecede risk oluşturduğu görülmektedir (Topbaş, 2020).

Alkol bağımlılığının ilerlemesinde birçok faktör etkili olmaktadır. Alkol kullanımına başlanmasında genetik yapının etkili olmasının yanı sıra dini, sosyal ve psikolojik faktörlerde dikkat çekmektedir. Alkol tüketim bozukluklarının psikodinamik nedenlerine ilişkin teoriler, çok fazla baskı yaratan ego ve cinsel gelişimin oral sürecinde oluşması üzerinde incelemeler yapmışlardır. Psikodinamik teoriye göre çok fazla baskın ve sert bir süper egosu mevcut kişilerin algı ötesi sıkıntılarında kurtulmak veya en aza indirgeyebilmek amacı ile alkol tüketimine başvururlar. Psikodinamik teoriye göre bu kişiler, çekingen, bağımlı, yalnız kalmaya yatkın, engellenmeye karşı koyma gücü zayıf, bunaltısı fazla, çok fazla duyarlı, gergin, ürkek ve cinsel isteklerini bastırmış kişiler da açık bir söyleyişle “bağımlı kişilik” olarak belirtilmektedir. Davranışçı teoriye göre ise negatif ve pozitif birçok davranım sonradan öğrenme ile kazanılmaktadır. Öğrenme, kişide alkol tüketme davranışının ilerlemesinde de önemli yer edinmektedir. Kişiler alkol tüketimi ile örtüşen kural ve ritüeller sebebi ile tüketme davranışını öğrenip ilerletmektedirler. Davranışçı kuram alkol bağımlılığını klasik ve edimsel koşullanma tanımları ile belirtmektedir. Klasik koşullanma prensiplerine göre belli olan bir uyarıcının madde ile sürekli olarak birleşmesi, belirli bir zaman dilimi sonrasında sözü edilen maddeye karşı çok fazla arzu oluşabilmektedir. Sonrasında genelleştirme ile koşullanmış bir vaziyette ortaya çıkan madde arzusu farklı durumlarda da oluşabilmektedir (Aksu, 2017).

Alkol bağımlılığı, alkol tüketen bireyin maddiyatını negatif doğrultuda etkilemekte, organizmaya ve sağlık açısından risk oluşturmaktadır. Bağımlılığın meydana getirdiği farklı etkilerle hayatın tüm alanları etkilenmektedir. Alkol ve madde bağımlılığında yaşam kalitesinin etkilenmesi psikopatolojinin etkili bir sebebi olmaktadır. Nottingham Sağlık Profiline altı adet alt kapsamı olan uyku, sosyal izolasyon, ağrı, fiziksel hareketlilik, enerji ve duygusal tepki sahalarının ve toplumsal yaşam kalitesinin alkol kullanan bireylerde negatif yönde olduğu belirtilmektedir. Bağımlılığın meydana getirdiği hastalıklar, kişilik bozukluğu ve psikiyatrik problemler, işine son verilmesi ve yetersiz iş verimliliği ile kötüleşen sosyoekonomik pozisyon ve psikiyatrik sorunlarla ilgili olumsuz duygusal durumlar yaşam kalitesi açısından tehlike oluşturduğu belirtilmektedir (Dişsiz, 2015). Alkol kullanımı bireyin hayatında, sosyal çevresinde, sağlık durumunda, ikili ilişkilerinde etik kurallara dikkat etme gibi çok fazla alanda risk oluşturma etkisine sahip olmaktadır. İş hayatının olumsuz etkilenmesi, hırsızlık, cinayet işleme, alkollü araç sürme, dikkat ve algıma da olumsuzlukları örnek olarak gösterebilmekteyiz (Yücel, Doğan, Pamir, Erkuş, Keşir ve Zengin, 2020).

Herkesin bildiği gibi, hiçbir sorun alkol ve uyuşturucu tüketerek çözüme kavuşmamıştır. Fakat bireylerin karşı karşıya kaldığı birçok sorunların çeşitli çözümleri mevcut olmaktadır. Bu nedenle alkol ve uyuşturucu ile mücadele etmekte ilk olarak beden ve psikolojiyi sağlam, karşılaştıkları sorunlarla pes etmeden mücadele edebilen kuşakların yetiştirilmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin olumsuz idol olmamaları, gerekli noktalarda olumsuz alışkanlıklar konusunda kısıtlamalar

oluşturması, arkadaş ve sosyal çevreyi yakından takip etmeleri gerekmektedir. İlk kez alkol ve madde tüketenlerin üçte ikisi arkadaş ve sosyal çevreden öğrenildiği ya da beraber deneyimledikleri saptanmaktadır. Bireylerin çeşitli aktivitelere yönlendirilmesi, sosyal yeteneklerini geliştirici çalışmalar organize edilmesi etkili olmaktadır. Çevrede vazgeçirme ve caydırma yöntemleri etkili şekilde uygulanarak gençlerin alkol ve uyuşturucu maddenin olumsuzlukları hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir (Doğan, 2002). Bu yazıda alkol tüketim miktarı arttırılarak alkol bağımlılığı sonucunda bedensel olarak gerçekleşen problemlerin meydana getirdiği ruhsal ve fiziksel sorunların ele alınması amaçlanan bir olgu incelenmiştir.

2. OLGU

Olgu 48 yaşında, ilkokul mezunu, erkek, 9 kardeşten ailenin 6. çocuğu, inşaat ustası olarak çalışıyor, bekâr, annesi ile aynı binada altı üslü yaşıyor. Hastanemize; iş arkadaşları tarafından istemsiz vücut titremeleri şikâyeti ile getirilmiştir. Kendi isteği ile hastanemize yatırıldı. Öyküsünde çocukluk yıllarında kendisini rahatlatmak amacı ile alkol kullanmaya başladığını özellikle abisinin ölümünden sonra alkol kullanımını arttırdığı, vücut titremesi ile ise ilk kez 2 yıl önce karşılaştığı ilk başta alkol kullanımının etkisi ya da tek öğün yemek yemesi sonucunda meydana geldiğini düşünmüş. Çalıştığı iş yerindeki arkadaşları titremenin devamlılığı ve şiddeti nedeni ile hastaneye başvurmasını sağlamış. Hastanede böbreğinde bir sorun olduğu tespit edilmiş fakat fazla alkol tüketimi nedeni ile ameliyata alamayıp ilaç tedavisine başvurmuşlar. Bir süre hastanede kalmış ilaç tedavisine ekstra olarak tedavi için birçok yönteme başvurmuşlar 2,5-3 ay sonra ise titremeleri son bulmuş ve gündelik hayatına devam etmiş.

288

Kendi yaşlıları arasında kekeme konuşması sonucunda çok fazla dışlanmış. Konuşmasından dolayı hiç arkadaşı olmamış ve bu sebepten dolayı kendini hep ezik hissettiğini belirtti. Çocukluk yıllarından alkol tüketimine başladığını babasının vefatının ardından, abisini de kaybetmesi sonucunda alkol kullanımını arttırmıştır. Otobiyoğrafisinde; normal doğum ile dünyaya geldiği, gelişimsel süreçleri olağan seyrinde gerçekleştiği saptanmıştır. Soygeçmişinde; herhangi bir hastalık bulgusuna rastlanılmamıştır.

İlk görüşmede gerçekleştirilen ruhsal durum gözleminde; motor aktivitede yüksek seviyede ajitasyon, duygu durumu disforik, duygulanımı mutsuz ve kaygının mevcut olduğu saptandı. Tedavi süreci boyunca ilk olarak hastanın vücut titremeleri ve alkol kullanım isteğini azaltmak için psikiyatri eşliğinde ilaç tedavisi başlamıştır. İlaç tedavisine ek olarak terapi süreci devam etmiştir. Pozitif Psikoterapi ekolü doğrultusunda ilk olarak mental ve bilişsel durum değerlendirmesi ardından hastanın anamnezi alınmıştır. Seans süreci boyunca hastaya ilk olarak Dörtlü Denge Modeli, daha sonra ise Farklılaşma Analizi Envanteri uygulanmıştır. Dörtlü Denge Modelinde; hastanın Beden Alanı, Başarı Alanı, Temas Alanı ve Manevi Alanı ortaya konulmuştur. Beden alanını çok fazla ihmal ettiği uyku, yemek, spor ve bedenine zaman ayırmadığı ortaya çıkmaktadır. 100/100 puan dağılımında beden alanına 10 puan vermiştir. Başarı alanına çok fazla zaman ayırdığını belirtmiştir. Çocukluluğundan itibaren ailesine bakmakta sorumlu olduğu için bu yaşına kadar sadece çalıştığını belirtti. Başarı alanına ise 50 puan vermiştir. Temas alanında ise kekeme

konuşmasından dolayı çok fazla arkadaşı olmadığı belirtti. Birkaç arkadaşı ile sadece arada alkol içmek için görüştüğünü belirtti. Ailesi ile ise annesine baktığını diğer kardeşleri ile de arada bir görüştüğünü belirtti. Temas alanına ise 10 puan vermiştir. Manevi alanda da hayal kurmayı çok sevdiğini, sık sık müzik dinlediğini belirtti. Manevi alana ise 30 puan vermiştir. İhmal ettiği alanları geliştirmek için planlar yapılmış üzerinden uzun uzun konuşulmuştur. Alkol arzusunun üstesinden gelme, öfke denetimi, kriz yönetimi gibi konularda beceri kazandırma eğitimleri düzenlenmiştir. Hastanın tedavisi grup terapileri ile de desteklenmiştir. Belirli günlerde grup sohbetleri ve iş-uğraş aktivitelerine de dâhil olmuştur.

Hasta tedavi süreci boyunca oldukça istekli ve hevesliydi. Hastane deki diğer kişilerle güzel bağlar kurup, iş-uğraş saatlerinde özellikle kille çok başarılı eserler ortaya koymuştur. En etkili iyileşme isteği döntü ise bir şişenin çevresine kilden yılan yaparak şişeyi alkol şişesi olarak tanımlayıp insanlara zarar verdiği mesajını vermiştir.

3. TARTIŞMA

Ele alınan bu olguda alkol bağımlılığının bedensel, ruhsal, sosyal birçok alanı olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Bu olguyu sunmaktaki temel hedefim alkol bağımlılarının yaşadığı problemleri kısa süreli unuttuğunu, dertlerinden uzaklaştıkları düşüncesinin onları yanılttığını bu gibi durumlarda alkol ve madde kullanımının onları daha fazla çıkmaza sürükleyeceklerini ortaya koymaktır.

Travma Sonrası Stres Bozukluğuna alkol tüketim bozukluğunun eşlik etmesi çeşitli biçimlerde ortaya konulabilmektedir. Birçok yazar alkolün ilk başta TSSB semptomlarını ortadan kaldırmak amacı ile tüketildiğini belirtmektedir. Fakat bağımlılığın ilerlemesi ile alkol mahrumiyetine bağlı fizyolojik uyarılma ile birlikte TSSB semptomlarının arttığının ve bu durumda madde kullanım bozukluğunun artmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Bir grup örneğindeki 2501 olguya ait olan kesitsel araştırmada; travmatik hadiseler ve alkol tüketme tehlikesi arasındaki bağlantılar incelenmiştir, zorlu kazaya şahit olma, tecavüz, önemli derecede bedensel saldırıya uğrama ve hayatta kalmayı tehlikeye atan kazalarla alkol tüketme riski arasında bağlantı olduğu ortaya konmaktadır (Bozkurt, Pektaş, Kalyoncu, Mırsal ve Beyazyürek, 2003). Olgumuz, küçük yaşlarda babasını kaybedip daha sonraki süreçte ise hayatta en güvendiği, sırtını koşulsuz şartsız yasladığı abisinin kaybı olmuştur. Hayatında önem arz eden iki kişinin kaybı sonrasında alkol kullanımını giderek arttırmıştır.

Literatür bulgularına göre, alkol ve madde kullanım yaşının gelişimsel bir dönem olarak ergenlik dönemi içerisinde gerçekleştiği saptanmakla beraber 10 yaşına kadar indiğini ortaya koyan birçok araştırma bulunmaktadır (Aksu, 2017). Olgumuz, küçük yaşlarda, ergenlik döneminde alkol kullanıma başladığını belirtmiştir.

Yapılmış olan çalışmalar, çocukluk döneminde ihmal edilmiş bireylerin, ilerleyen senelerde alkol bağımlılığına daha yatkın olduklarını belirtmektedir. Barnes ve arkadaşlarının (2000) ve Steinberg

ve arkadaşlarının (1994) ortaya koydukları araştırmalarda, yeterli olmayan ebeveyn bakımının, ihmalkâr aile davranışlarının, ilerleyen süreçlerde alkol tüketim bozukluklarında ivme kazandığını belirtmişlerdir (Chasan, 2010). Olgumuzda, ailesi tarafından ihmal edilmiş ve yeterli destek verilmemiştir. Okula gidiyorum diye evden ayrılıp para kazanmak için çalışmaya başlamıştır. Bu durum ailesi tarafından fark edilmemiştir. Okulda ve çevresinde kekeme konuşmasından dolayı akran zorbalığına mahruz kalmış, ailesi bu konuda kendisine hiçbir şekilde destek sağlamamıştır. Küçük yaşlarda alkol kullanmaya başlayan bireylerin alkol kullanımını geliştirerek ilerlettiği görülmektedir. Bireyin küçük yaşlarda akranları tarafından dışlanması ve ailesi tarafından yeteri kadar bakım ve destek sağlanmaması gibi durumlarda alkol kullanımının arttığı görülmektedir. Fazla kullanım sonucunda bedensel ve ruhsal birçok probleme yol açtığı görülmektedir. Kalp ritminde değişiklik, terleme ve titreme, uykusuzluk, algıda bozukluklar, kaygı, huzursuzluk ve böbrek hastalıklar gibi süreçlerle çok sık karşılaştığı saptanmıştır.

KAYNAKÇA

Aksu, M. H. (2017), *Alkol Bağımlılığı ve Opiat (Eroin) Bağımlılığı Tanısı Alan Ayaktan Takip Edilen Erkek Hastalarda Depresyon, Anksiyete, Aleksitimi ve Bedensel Belirtilerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.

Bozkurt, O., Pektaş, Ö., Kalyoncu, A., Mırsal, H., & Beyazyürek, M. (2003), Anksiyete ve Alkol Kullanım Bozukluğu İlişkisi: Bir Olgu Sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 4(3).

Chasan, N. (2010), *Alkol Bağımlılığı İle Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dişsiz, M. (2015), Alkol Bağımlılığı ve Yaşam Kalitesi. *JAREN/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi* 2, 91-95.

Doğan, M. C. (2002), Üniversite Gençliğinin Alkol ve Uyuşturucuya İlişkin Tutumları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55-67.

Topbaş, Z. S. (2020), *Alkol/Madde Bağımlılığı Tanısı Almış Bireylerin Taburculuk Sonrası İzlemlerinde Kullanılmak Üzere Telepsikiyatrik Hasta Takip Formunun Geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yücel, F. N., Doğan, K., Pamir, R. N., Erkuş, S., Keşir, Ü., & Zengin, O. (2020), Alkol Bağımlısı Bireylerde Benlik Saygısı, Algınanan Sosyal Destek ve Başetme Stratejileri: Adsız Alkolikler Örneği. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi* 15, 50-64.